

Размишљања о Ускрсу

Празник невољних и несрећних; потиштених и бесправних; страдалника и патника; сиротних и гладних; празник на све могуће начине заробљених — то је празник, који је оличен у страдању, смрти и ускрсу Христову.

Ни једна племенита наука, ни једна света истина није могла доћи до побједи, ако није носила на својим плећима мученички крст, ако њени приврженици нијесу били суђени и осуђивани од мрака и насила, ако нијесу били исмијавани од глупе непросвјетлене свјетине, која им је данас клицала: осана! да би сутра могла тражити њихову главу. То је судбина, то је позив, то је управо *дужност* свијех узвишених учитеља, свијех проналазача нових путева срећи и спасењу, свијех ослободитеља душе људске од ланаца предрасуда, незнања, ништавила, пакости, зла и гријежа, да морају на својем праведном челу понијети трнови вијенац, и на својим плећима тешки крст страдања. И на крају побједили су, кад су, са тврдом вјером у срцу, главу положили за Истину, коју су проповиједали. У свијету ће вазда бити неуких и „ништих духом“, који нова спасоносна учења неће ни разумјети ни срцу пригрлити не буду ли запечаћена мученичком крвљу њихових представника. Вазда ће бити лицемјерних фарисеја, који ће вас, ради својих личних интереса, у добрим дјелима вашим сумњичити и оптуживати; вазда ће бити слабих и неодлучних Пилата, који ће, ма да су убјеђени у вашу невиност, из голога страха за свој положај, предавати вас раздраженој свјетини да вас она суди по инстинктивима зла срца. Вазда ће бити невријетних Јуда, који ће, не моговши носити терет захвалности на својој малој души, за незнатну сумицу сребрника продати својега добротвора и учитеља гонитељима правде и истине, за коју се овај бори. Али ипак ће зато добра намјера и истинита увјерења побјеђивати. Свакојем страдању за узвишене идеале мора бити краја. Нико се још није прославио нити својој доброј науци прибавио важност и присталице ако кроз Велики Петак муке и смрти исту није увео у Ускрс побједи. Онога тренутка, кад је Христос испустио душу на Голготи, његова божанска наука освојила је срца свијета. Смрт њенога учитеља донијела јој је живот вјечни.

Пођи са мном... Борити се за ме: То је борба праведна и света, Као борба свјетлости и таме, Рајских чета и паклених чета. —

Ако наднеш на оградњу томе, Тврда вјера нек' те у гроб прати: Твој свршетак да ће другу твоје Нове снаге и пламена дати!

Војислав.

Све дакле што вам реку да држите, држите и творите; али што они чине не чините; јер говоре а не чине. Него вежу бремена тешка и незгодна за ношење, и товари на плећа људска; а прстом својим неће да их прихвате. А сва дјела своја чине да их виде људи: раширују своје амајлије, и граде велике скуте на хаљинама својима. И траже зачеље на гозбама и прва мјеста по зборницама, и да им се клања по улицама и да их људи зову: учитељу, учитељу! А ви се не зовите учитељи. И највећи између вас да вам буде слуга. Јер који се подиже, понизиће се, а који се понижује, подигнуће се. Тешко вама књижевници и фарисеји, лицемјери, што затварате царство небеско од људи; јер ви не улазите нити дате да улазе који би хтјели! („*Јеванђеље по Матеју*“). Ако свијет на вас узмрзи, знајте да на мене омрзну прије вас. Кад бисте били од свијета, онда би свијет своје љубио: а како нијесте од свијета, него вас ја од свијета избрах, за то мрзи на вас свијет. Љубите ближње своје као сами себе („*Јеванђеље по Јовану*“).

„За владе Августове насиље је престало, просто с тога што је свршило своје дјело. Вјера је била мртва; моралност је била ишчезла. По обалама Средоземног Мора покорени народи погледали су једни на друге — учесници заједничке несреће, другови заједничке судбине. Ниједан од њих није нашао каквог Бога, који би му помогао у данима невоље. Европа, Азија и Африка биле су мирне, али то је била тишина од очајања.“

Кад је Сирија плаћала порез трећином свеколике производње годишње, зар је онда чудо, што је јудејски сељак уздисао за ослободитељем, и жудно слушао традиције народа свог, да ће скорим доћи један времени месија, „цар јудејски“? Кад је објављена једнакост свију људи пред Богом, „који чини те сунце сија добрим и рђавим, и даје кишу и праведним и неправедним“, зар је онда чудо, што су људи тражили и једнакост пред законом? Општа једнакост значи опште добротворство; она поставља на мјесто безличних наредаба државних, које се лако обилазе, *заповјести вјечне савјести*. Она прима налог: „не чини другима оно, што не желиш да ти они чине“. Раширење хришћанства није тешко разумјети. Противник његов, паганизам, није се старао о *ништинама и несрећницама*, није признавао, или, боље рећи, са сумњом је допуштао будући живот. Он је наде на судбину човјечију ограничавао на овај свијет. Он је учио, да временом благо ваља егоистички задобити пошто по то, и сматрао је само-

убиство као уточиште честитом човјеку од несреће. А с друге стране било је хришћанство са ентузијазмом и жарком вјером својом, с наградама у овоме животу, и вјечитим блаженством или осудом у будућем. А поврх свега, са свјетовног гледишта, његова јединствена организација, и његова проповијед у вријеме и невријеме! Вјерни су радо чинили милостињу ништим хришћанима, а према патницима били су бољећи. На свакојем сабору молили су Бога, да услиша уздисаје сужњих и невољних, и да опрости онима, који су на умору. За роба и господара био је један закон и једна нада, једно крштење, један списатељ, и један судија. У вријеме домаћих губитака хришћански је роб без сумње често тјешао своју незнабожачку госпођу, говорећи јој, како је садашње наше одвајање само за кратко вријеме, и откривајући послушном уху њезином да има један други свијет — земља, у којој ћемо се састати са мртвима својим. *Како је могуће зауставити да се распростира вјера која чине те саломљено срце трећи од милине?*“ (Дрепер: „Историја умнога развића Европе“).

И одиста није била заустављена. Што је више била гоњена, што је више имала мученика, све је више освајала свијет.

Цео један народ од Дунава до Адрије, разапет међу туђинима, суђен од разних Кајафа и Пилата, мучен и кињен у садашњици својега Великога Петка — очекује, са тврдом вјером у побједу своје праведне ствари, остварење вјековних жеља, ускрс народних нада. И зар и он, који толико страда, који је толико мука поднио за правду, истину и слободу, да у данима мученичкога живота не буде тјешен и утјешен оном сиљном вјером, која охрабравала свакојега страдалника — вјером, „која чини те саломљено срце трећи од милине!“ И њему ће осванути жељени ускрс, у колико буде имао наде и вјере у њега, у колико буде вољан пријети мука и невоља за остварење бољег живота, у колико буде способан, да своја права избори, извојује. Јер слободан ће бити само онај, који буде јуначан да слободу стекне и просвјештен да је одржи. Слобода је не право, већ награда племенитима срцем и јакима духом и тијелом.

Мутан је и мрачан данашњи српски јавни живот. Потоњи међу првима, неизбрани међу званима, незвани међу избранима. Пакост, завист, раздор, злоба и мржња поткопавају вјеру спасења, поштовање величина и шљедовање општим задацима. Пожртвовање једнога за све и свијех за једнога спало је у

нашом чавноме животу на дивљу борбу свакога за себе и своје личне интересе. Свијетла имена бивају калана, јер нијесу од ове свакидање средине, јер нијесу „од овога свијета“. Готово сваки бољи примјер, јачи карактер, даровитији ум, несечичнији радник, који се срцем и духом уздиже изнад своје околине ради њенога и општега добра, мора да носи крст страдања, да трпи пљување у образ, да слуша сумњичења на зло готових, да гледа како му трнов вијенац набијају на главу исти они, за које је приправан страдати. Мало је који истакнутији син нашега народа догурао до гроба равним, мирним путем, а да није пријешао преко Голготе подметања, опадања, поништавања, незахвалности, извртања чистоте побуда и изопачавања племенитости намјера. Па зар би Бог — што не рекао један енглески научник — послао толике јаде на овај свијет, и досудио их нарочито најплеменитијим и најдаровитијим људима, да није он хтјео, да збир њихов буде храм утјехе, кров врлине, мајка мудрости, проба трпљивости, капија славе и вијенац заслуге!

Трпите, дакле, мучите се и не клоните духом и надама и сви ви, који се у јавним пословима у српском народу осјећају први чести тошћу, знаћем, даром и храброшћу! Доћи ће награда за ваша страдања. Она ће вам се признати, кад вас више не буде, али кад се буду уживали плодови ваших дјела. То и јест највиши задатак и највиша награда првих људи у свакојем народу. Кад умру послје невоља и принесених жртава у овоме животу, *ускрсну* да вјечно живе као примјер потомству.

М.

Хроника

„Дубровник“ увијек исти. „Дубровник“ је прво пустио познатог свога дописника из Биограда, да се баци блатом на нас, па кад је од нас добио по заслуги, он се сада буни и претвара како смо ми ти што изазивамо и нападамо га. А да би се у његову невиност и повјерљиво, он наводи како се задјевамо о њега само зато што тобож не можемо да трпимо, да се о Србији истина износи, јатајући се што му у рукавицама не пристуцамо, него га дрмусамо без икаква сажаљења. Кад се не би знало ко су и какви су неки од оних око „Дубровника“ још би се ко и могао преварити да му повјерује, али овако све ово његово пренамањање слабо ће му што моћи да помогне, да икога обмане. Може „Дубровник“ крај нас писати о Србији и па даље како је почео, па не бисмо на то ни главе осврнули, а још мање, да би му што замјерили. Али само нека се, заједно са својим дописником, не служи подметањем и клеветањем и не изазива нас, да на његове подлости реагирамо, јер тек не може очекивати од нас толико самаританства да нас клевета и ружи, па да скрштених руку стоимо, у толико прије што прво треба да се постара, да коров пред својом кућом почисти, па да тек онда погледа у сусједов дворниште. Иначе ако продужи са својим забадањем овако како је почео, нека се не пада да ћемо му остати дужни у толико прије што му се перчин од прљавства и неваљанства не види.

УСКРШЊИ ПРИЛОГ

„ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК“

Бр. 28., 1911. год.

Борислав Сл. Минић, Цетинје

Машаново ускрснуће ○ ○ ○

Да ми се није приближио и јавио, не бих га познао. Каква велика разлика! Сасвим се преобразио. Прије је цијела његова појава правила утисак човјека, који о себи не води никака рачуна. Био је један од оних каванских типова без којих ни једна кавана није. Увијек мрачан и повучен, запуштен, јадан и биједан. Његово подбуло и вјечито неиспавано лице, запуштено, неумивено, с длакавим бодљама и уморним погледом одавало је човјека, који је одавно са сваким послом раскрстио и једино се бавио испијањем чашица. А сад ни трага од свега тога. Лијепо и чисто обучен, обријан, уређен, ведрог чела, весела лица а јасна погледа. Очи му свијетле, а у образима се блиста, гледајући ме својим живим грахорастим очима, задовољан што ме је својом појавом изненадио и чисто у забуну довео.

Неизмјерно задовољство разлило му се лицем када је видио, да је на мене лијеп утисак оставио и чисто је стидљиво очи оборио опажавши како посматрам његову изношену али очувану капицу са чистим тепелуком и очуваном деравијом, испод које вире зачешљани праменови косе спуштајући се на кратак и јак врат, што му, чист и умивен, вири из бијеле и добро испране кошуље, коју покрива као крв црвени џамадан, јако припијен уз његово свјеже тијело, губећи се у широке боре шареног појаса, из кога му је, у колану, вирио бјелокораст револвер, што се спуштао ниско лијепо намјештене и очуване гаће, које лежерно обвијаху његова снажна бедра до самих развијених листова, покривених бијелијем копчастим докољеницама, преко којих, око чланака, бјеху вунене чарапе, обучене у лаке опанке на опуте.

И док сам се прибирао да дођем к себи од изненађења, он ме је својим снажним рукама стезао и сав задовољан објашњавао:

— Све је добро... Не море боље бит'... Причаћу ви све. Знајте, чудите се, ма — веља је милост Божја, била му слава и чест ка' и што је...

Глас му је био јасан и звонак, али је нешто од узбуђења подрхтивао, док су му очи сијале необичним пламом. И онда је наставио журно и нешто нервозно као да се бојао да ћу да му пресијечем ријеч:

— Све ћу вам да кажујем по реду... Разабраћете све...

И пошто ме је опскочио да би ми дао десну страну, пошли смо пространом ривом неколико корака ћутке, за које се вријеме он као прибирао и смишљао како ће да почне.

— Било је то — ни сам не знам како ћу да ви кажем — некако из небуха... Знате ме од прије. Био сам угњаван, запуштен, пропао — изгубљен човјек. Нијесам био ни за себе, ни за фамиљу, ни за другога, најбо само за крчму и крчмаре. Није ми се миљило ни да живим, ни да радим, ни о чему да брижим. А и нијесам ни о чему, право да ви речем, ни брижио. Окле, ни сам не знам како је то дошло, али ето, тако ти је то било, побратимковићу мој лијепи и прекрасни. Напшла нека рђа на мене, проклетство, што ли, захватило ме цијелог и понижело... Омрзла ми кућа, омрзла фамиља, омрзла поса', живот — све... Рад ми се одбијао од руке, није ми се ништа миљило и из крчме у крчму сам ишао. Није да мислиш да ме је пиће или друго што вукло, не и не дао Бог, него тек тако... А пио сам теке за то што ми је некако лакше било, теке што ми је то олакшавало, да заборавим све... Знате већ лијепо и сами...

На то је дубоко уздахнуо и махнуо руком као да би те тужне мисли са себе отресао, па онда наставио:

— Био сам се рано оженио. Хтио сам кућу да кућим. Жена ми је била ваљаста, ма некако скучена, припроста. Прости ми Боже ка' да ме она у зло и наћерала. Није векако умјела да се снађе, а и ја сам нијесам знао да се помогнем. Радио сам добро, поса' ми је ишао од руке и све је добро било да љепше бит' не може. Ма она је све некако тако, да ме је и ђаво понио... Вратим се с посла дома задовољан што ћу да починем и срећан што ћу да се одморим и да се разгалим, па почнем с њом разговор. Ја причам како посао иде добро како ће све добро да бидне, а она све једно те једно: треба ово, треба оно; све некако да оскудијевамо. Обрнем разговор на друго, па, да простиш, и ка' човјек да се нашалим — жена ми је! — али она све на једно: сад да се учини ово, сад да се уради ово, сад да се купи ово, сад да се узме оно и никад томе краја. И, право да ви речем, то ми није бало мило. Кажем јој да ништа не брижи,

Стара пјесма на нов глас. Биоградска „Самоуправа“ у једном од потоњих бројева опет је огњивала једну своју стару пјесму на нов глас. Опет је редом изгрдила и оклеветала све оне српске листове и све оне српске јавне раднике, који не одобравају писање њено и њених пријатеља у штампи противу Црне Горе. Ни један јој од тих листова и радника не ваља. Свакојем је подметнула или неродољубље, или неваљалство. Родољубиви, честити и слободомисли по њој би требало да буду само они, који пишу противу Црне Горе! И кад је тако рђаво оцртала све оне, који су, у интересу српске слоге, на страни правде и истине, онда би из њених неистинитих претпоставака требао да се извуче закључак: да су сумњиве и услуге, које нам чине такви људи и листови. Ми, међутим, тако не мислимо. У родољубље једнога Полита, којета „Самоуправа“ такође грди и клеветала због исправног му држања према Црној Гори, не може се сумњати. Полит је по свему високо изнад „Самоуправних“ шефова. Кад „Самоуправа“ напада Полита само зато, што брани Црну Гору, зашто се, ради објективности, бар једном не обрати замјеркама новосадској „Застави“, која клеветала нашу земљу!? Како то да се објасни? Свакако не добрим њеним побудама. Она би хтјела да сви српски листови пишу противу нас, и пошто сви неће, клеветана и грдњама околела се само на наше браниоце. Да је „Самоуправа“ прожета братским и искреним намјерама према нама, она би осуђивала и неке своје пријатеље у штампи због њиховог неискреног држања према Црној Гори. Она то никад није учинила. А управо ту могла би показати чистоту побуда и објективност. Овако, како она ради, очигледно је, да има циљ окаљати све браниоце Црне Горе у јавности, да би послје могла намегнути закључак да је и стар прљава, коју бране. А ми баш те браниоце држимо за исправне људе и честите Србе. За доказ њихове честитости довољно је и то, што данас, у интересу српске слоге, пишу у корист далеко сиромашније стране. Довољно је само то, кад се помисли, да се несребничко излажу материјалним и моралним штетама, које су им у стању нанети „Самоуправни“ шефови, који располажу тајним фондом мало те не исто толиким као цео наш годишњи буџет прихода. Ту већ савршено отида ружно „Самоуправно“ сумњичење побуда, које имају листови и јавни радници, који су на нашој страни т. ј. противу стварања раздора. Наношљетку, да поменути листови и квари слогу тиме, што пишу у корист Црне Горе, „Самоуправа“ и њени органи у новинарству ревностно настојавају да ту слогу утврде тиме, што пишу противу наше земље! „Самоуправни“ шефови имају и власт, и већину, и огромно благо, те своје родољубиве тежње могу и да остваре. Зар ту њима могу правити какве сметње Полит, Турчић, Брка, и „Цет. Вјесник“ и остали, које није извољела именовати? Ако је и од „Самоуправе“ доста је шеретлука!

„Самоуправа“ је овога пута била и мало мистериозна. Поменула је и бомбашку аферу, и рекла је, да кривица за исту не лежи на њој (читај: њеним шефовима). Ми знамо, на коју страну „Самоуправа“ нагиње, само се вара, ако држи, да ћемо се ми дати навући на неискравност. То остављамо Пашину, који је цео свој вијек провео у подземним ровњима под српским пријестолима. Нека буде тако, како „Самоуправа“ вели, да за бомбашку аферу она није крива; али њени су је шефови благословили. Они су једини за њу одговорни, па ће вјероватно бити да су је они и једини аранжирали, да би је сада, због неког свога скривеног рачуна, могли бацити на нечија друга леђа, на чију би се штету хтјели мало рехабилитирати. О, византиске подвалације!

Страна политика

Велики француски скандал

Сав јавни живот француски занима се ових дана једним париским скандалом, који дубоко захвата државне интересе Треће Републике. У француском министарству иностр. дјела откривена је велика шпијунажа. Поведена истрага утврдила је издајство. На површину су избиле чак и прљавштине у руковању државним новцем.

Некакав Мемон, који је у Паризу живио као политички агент бив. Султана Абдул Хаида, и доцније се занимао помало новинарством, а помало посредовањем за концесије, био је у вези са чиновником мин. иностр. дјела Руетом. Овај му је најприје издао акта, која су се

односила на питање о концесији за грађење багдадске жељезнице. У ту концесију били су лично заинтересовани и Мемон и Руе. Пошто су се „словне везе“ међу њима развиле, Руе је Мемону почео издавати и копије тајних дипломатских списа. Предао му је пријеписе тајних упутстава, која је бив министар иностр. дјела Пишон слао француским посланицима на страни. Један такав пријепис садржи Пишоново упутство француском амбасадору у Цариграду ради багдадске жељезничке пруге. Из истога се тачно види, у колико Француска, као савезница Русије, у питању багдадске жељезнице, одступа од погледа својега савезника са Неве, који је због исте ствари ступио у погодбу са Њемачком. То Пишоново тајно упутство објављено је јесенас у једном лондонском листу, и у оно вријеме била је због тога подигнута велика прашина Француска је сумњичена тада као неискрен савезник. Сад се тек види, којим је каналом то саопштење доспјело у лондонски лист. Осим тога, Руе је Мемону издао и тајна акта, која су се односила на руско-њемачки споразум у Поздаму. И из тих аката учињено је саопштење у једном лондонском листу, који је у детаљима јавио, у чем се састоји поменути њемачко-руски споразум. Тада је, како је познато, француска штампа сумњичила Русију због речене погодбе. Дакле, сад је Русија представљана као неискрен савезник! Сврха је очигледна: да се Русија и Француска раздвоје. Тек сада париска штампа прозријева паклену намјеру, коју је имала да постигне та шпијунажа.

У свему је украдено из француског министарства иностр. дјела преко сто тајних дипломатских аката. У Паризу је ради тога велика забринутост, јер се претпоставља, да су нека важна акта у непознатим рукама, што ће јавно удити француском кредиту. Истрага је утврдила крађу и издајство, али је дошла до закључка, да осим Руета има и много већих птица у мин. ин. дјела, које су умијешане у то издајство.

Сва париска штампа занима се том афером и енергично тражи да се за кривцима трага. На одговор је позват чак и бив. министар ин. дјела Пишон, који је своје благајнику потписивао празнепризнанице, са којима је овај чинио нечуване новчане злоупотребе. И тај је благајник ухапшен. Како је овај најновији француски скандал важан по својој политичкој боји, то је природно што се њиме много занима сва свјетска штампа. Интрига и издајство ђаволски су сплетени и удешени. Патриотски париски листови веле, да је све то рађено за рачун Нијемаца, којима је Руе ишао на руку.

Америка и Јапан.

Као да би опет могло доћи до великога рата на далеком истоку. Јапан и Сјеверно-америчка Унија гледају се попријек. Откако је извојевао побједу у Манџурији, Јапан је добио апетит за нова освајања. Поглед му је пао на богата Филипинска Острва (нешто мања од Италије), која је Америка отела од Шпаније. У Вашингтону су свјесни јапанских намјера. Зато се оружају. Нарочито спремају флоту. Приче о разоружању и свјетском миру остале су сањалицама и будалама. И републике морају ратовати кад други неће да мирују; доказ: да ратови и освајања нијесу једино занимање само монархских конзервативних влада, већ су они неизбежна нужда и републиканских демократија, па чак и социјалиста. Сјеверно-америчка Република хоће

да се шири, хоће да осваја. Сукобила се у својем империјализму са младим, јаким и енергичним Јапаном. Овај попустити неће и сукоб је неизбежан. Јапан се толико већ осмјелио, да своје прсте завлачи и у америчке послове у Мексику. Каже се, да је совом државом закључио тајни уговор противу Сједињених Држава. Ако ове напану Мексиканску Републику, са којом се граниче, Јапан потоњој уговором обећава оружану помоћ у Вашингтону су због тога побјеснили. Они би хтјели да смотају Мексико ради панамског канала, и ето у томе им се испријечно на пут Јапан. Американци траже објаву рата Јапану. Али као да им се не улази у рат. Није Јапан што је и трула Шпанија, од које су Американци без велике муке отели Кубу и Филипине. Јапан се не шали, он има не само сувоzemну добро уређену војску, већ и одличну флоту, које се Американци ужасно боје. Кад је Русија ратовала са Јапаном, Американци су подврискивали од радости због свакојега рускога пораза у Манџурији. Сад је, што не кажу, чума дошла и пред њихов праг. Ко се потоњи смије, најслађе се смије. Лукави Јанкеји помагали су Јапанце и новчано у рату са Русијом. Сад је дошло вријеме да Јапанци врате интерес на тај зајам — по леђима Јанкеја, који су иначе веома лакоми на злато!

Мисли

Нико није тако јасно и отворено проповиједао свијету као што је то чинио Исус Христос, па ипак никога нијесу тако рђаво схваћали као њега.

Ускрснути може само онај који је живио.

Бог је свог сина послао на земљу, да спасе род људски, а када је дошао међу те људе, за чиме је добро радио, они су га разазнали. То је огледало свијета!

Туђа завист често пута помогне мномима да дођу до душевног ускрснућа.

Шледеће стонама Христовим! често се чује: Па ипак слабо ко томе шледеује; сви очекују да други то чине.

И ако се човек само једном рађа и умире, препорођај чине, да се многи из сна и мртвила, које је све прије него живио, рађају.

Валси

Побуна у Арбанији

Између ђобуњеника и турске војске љути се бој бије. Борба се води сваког дана и траје готово без престанка. Арбанаси усрјешно одољевају навали војске и до сада су се одржали на својим позицијама у Кастратима. Судећи по броју рањеника, од којих се многи доносе у Подгорицу, у овим бојевима цало је много и мртвих и рањених и жртве су велике. Један од рањених Арбанаса, барјактар, прошле суботе је подлегао рани и сахрањен.

И позиције око Шичаника Арбанаси још држе у својим рукама и ако се турска војска, што се тамо налази, непрекидно труди, да ђобуњенике потисне. Као и у Кастратима, и око Шичаника између ђобуњеника и војске љути се окршаји воде. Чак и ноћи не пролазе на миру и ђуњава око Шичаника и дуж наше границе испод Врања непрекида се. Прошле недеље је цијеле ноћи била огромна ђуњава тако, да су се низами толико били заборавили, да су ђуцали и на наше земљиште. Због тога је била одмах наређена истрага.

Детаљи бојева, што се још и сад воде у Кастратима, нијесу познати због удаљености, али како турска војска још није идрдрла према Шичанику, него се налази још у Кастратима, јасно је, да није могла ђобуњенике да сузбије и да се Арбанаси ујорно држе.

Било се причуло да су ђобуњеници испод Кастрата војску околели и од 700 Турака одузели оружје и муницију, као да су и неколико тојева освојили. То је по ирчану једне Малисорке, која је преко границе била пребјегла са одијелом и сабљом једног убијеног јузбаше, али тај глас није потврђен.

Као што из Скадра јављају, тамо је Тургут ђаша стигао са војском. Са њиме је и арбанишки ђрвак Биб Дода, за кога кажу, да има намјеру да склопи Арбанасе да се ђримире. У вези са тим тврди се, да је Бедри ђаша, скадарски војвода, који је био ђринић да се на ђољојају захваљујући и одступити, тајно напустио Скадар и ђаћом, с којом је Тургут ђаша с војском дошао, незнано отиутовао.

Вјест, да арбанишки барјактари у борбама носе арбанишке заставе са ђикој Александр Великиј, не одговара истини, јер устаници у ђиште таквих застара немају.

Најновије вјести, што смо их добили данас од наших извјештача, гласе, да борбе испод Кастрата и око Шичаника још трају и да војсци још није исцало за рукој да се ђробује кроз устаничке редове и да дође до Туза. Појединости о овим борбама још нијесу познате, али само се зна то, да су Арбанаси још на својим ђољојајима и да турска војска није могла да их ђотисне.

То јасно ђоказује, да ће Тургут ђаша имати великијех мука са њима и да ће му још дуго задавати ђосла.

Српство

Празник дрвосађења. У Србији је уведено врло лицеп обичај, од кога ће воћарство имати обилне користи. Уведен је на више мјеста празник дрвосађења. За празник је изабран десети марг, дан када почиње прољеће. Тога дана сви ученици са својим наставницима саде дрвче и облагорођено воће и тиме знатно помажу развоју воћарства. Сваки ученик на тај дан посади најмање по једно дрво и тако ће се за врло кратко вријеме воћарство знатно помоћи. Добро би било када би се тај обичај и код нас увео, као што је то свуда на страни код свију културних народа.

Змајев музеј у Биограду. Поред Вукова музеја у Биограду намеравају, да оснују и Змајев музеј и већ су почели да прикупљају разне ствари омлањеног нашег пјесника Змаја Јована Јовановића како би се основао и Змајев Музеј.

Словенство

Сабор Хрватске и Славоније. Пошто бан не може да ради са сабором Хрватске и Славоније, то је рјешено да се сабор распусти и да се нови избори изврше. Као што из Пеште јављају, сабор ће бити распуштен концем овог мјесца и нови ће избори бити у половини маја.

† Др. Драгутин Најман. У Загребу је преминуо предсједник сабора Хрватске и Славоније др. Драгутин Најман, чију су смрт сви листови оплакали, хвалећи га и узносећи као ријетког хрватског родољуба, који је својим трудољубивим радом много урадио за своју земљу. Покојни Најман припадао је независној странци и био врсно присталица Штротсмајеров. Доцније се ставио на чело осјечке групе, која сада у сабору помаже бана Томашића.

„ЊЕГОШ“ у Подгорици и Никшићу

— Излет пјевачког друштва „Његош“ —

О ускршњим празницима пријестоничког пјевачког друштва „Његош“ приређује излет у Подгорицу и Никшић, где ће приредити, уз припомоћ тамошњих пјевачких друштава, концерте са игранком. Друштво ће прво дана Ускрса на литурђији пјевати на Цетинју и у подне ће посебним аутомобилима са својим гостима кренути у Подгорицу, где ће још исто вече приредити забаву са игранком, за коју су, захваљујући општини подгоричкој, мјесном пјевач. друштву „Бранку“ и тамошњем родољубивом грађанству, учињене нарочите припреме. Сутра — други — дан ће друштво у подгоричкој цркви пјевати на литурђији и у подне ће кренути за Никшић, а уз пут ће увратити у манастир Острог да се поклонимостима острошког чудотворца Св. Василија и да на вечерњи пјева у манастирској цркви. И у Никшићу ће друштво приредити забаву са игранком, за коју су већ учињене припреме, уз припомоћ никшићске општине, месног пјевачког друштва „Зехумља“ и родољубивог грађанства, како би и ова забава исцала што сјајније. Трећег дана ће друштво пјевати у дивној никшићској катедрали на литурђији, и у подне се вратити за Цетинје.

Одлука друштва да о овим свјетским ускршњим празницима посети ова два наукутурнића мјеста у нашој отаџбини, за сваку је похвалу и ми смо увјерени, да ће оно у оба ова мјеста, у Подгорици као и Никшићу, наићи на усрдан и топао пријем и да ће грађанство у оба ова мјеста и умјети и хтјети, да се одазове друштву онако како треба и што

да ће све бити како Бог хоће и милује и да остави све то мени, али залуду. Не зна ти се маћи, него само за кућу и о кући. Данас тако, сјутра тако, па и сам изгубих вољу. Видим: радим и кашљем по цијели дан, да што учиним и таман да кажем Боже помози и хвала ти буди као створу небесном, а оно није ништа. А није да речеш, да се није радило и да се оскудијевало. Имали смо, ма човјек што више има све би му се више хтјело. Данас једно, сјутра друго, па тако у недоглед. Опучих се радећи, ма залуду. Она све једно: кад би било ово, кад би било оно. Кажем јој ја: „Маре — тако, да простиш, жену ми зову — не може се све одједном. Полако, па ће све бити прелијепо и како ваља и требајуће“. Али све залуду. Она једно те једно. Најзад ми то и дојади. Одох у крчму да се мало разгалим. Чашицу по чашицу, па заборавах. И од тада све једнако. Поса ми се одби, изгубих вољу на кућу, омили ми кавански живот, друштво, карте, пиће... И што да дуљим? Знате и сами... Напустих поса, напустих кућу, напустих све. Одадох се распасану животу и тонух све дубље и дубље. У мјесто кућу да течем, почех да је раскућујем и оно што сам привредно да расинам. Она, сиротица, види све то, али ћути. Осјећа се зар и она крива, што ли. Чак ме и не пита ништа. Ако јој дам што, добро јест, не дам ли, исто... Сам Бог ће знати како је све то ишло и како је било.

Он ту заста, протрља руком чело, одмахну главом и сажинући главу још дубље настави:

— Почео сам и на карте да играм. Поципан цијели дан проз каване, па од дуга времена латих се и карата. А већ добро се зна, да карте нијесу никоме кућу оскунише, па ни мени. Ако губиш, штета; ако добијеш, никаква вајда, јер како дође, тако и оде... Зло овако, зло онако...

Ту Машан још дубље уздахну и лице му се још више намрачи. По њему се видјело да је дашао до онога што га је повратило, што га је довело к свијести и препородило.

— Бјеше то једне вечери. Ње ћу се сјећати до год сам жив, јер ово, што ћу сад да ви кажем, повратило ме је међу људе и учинило човјеком... Тога дана, као и обично, нијесам ни солда зарадио. А и како би кад сам по цио дан од крчме до крчме ходио: из једне излезе, у другу улезе, наћи се с ким па по коју попи — тако од јутра до мрака. Пред вече пођох дома, али ми се нешто не иде. Знам, нијесам им ништа оставио, па што би тамо и тражио. И нешто преврћем по памети е да би до које паре дошао. Мислио тако, мислио, па се сјетих да ми је још из срећних времена остао прелијеп ћемер што сам њој неће још првијех дана купио. Како би било да га продам?... Сјећам се лијепо да сам га гледао у скрињи међу одијелом. И колико ме срце вуче, да то учиним, опет ме нешто одбија. Не да ми. Ја се храбрим: не морам га баш ни продати, могу врх њега новац узети, па ћу повратити, а она то неће ни

да види. Баш као да ме ђаво ћера... У те мисли уђем у крчму, да коју испијем и да боље размислим. Кад тамо намјерим се на неке ће картају. Погледам: игра иде да љепше бит не море. Пада пара ка из вреће. То ме слакоми. Не дочеках ни да загријем мјесто, него онако с ногу, посматрајући игру, искапих двијетри, па дома. Био сам се чврсто ријешно, да ћемер понесем и да сврху њега фиорин пара узмем. Неће се то моћи примјетити, а лако ме срећа може да послужи и да добијем... С тим мислима сам и у кућу ушао. Полако уђох у камару, гдје је скриња с ћемером била, да ме нико не примјети. Жена бјеше у соби до ње. Лежаше ћену. Оно млађе бјеше већ поспало, а с другим се нешто разговара. Баш прелијепо, помислих, неће ме опазити ни да сам био. И пођем скрињи, и почнем по њу да премећем. Бјеше тишина. У камари сам био сам, а кроз полуотворена врата чуо сам ће она нешто збори, а дијете за њом. Срце ми је ударало силно и сав сам дрхтао ка да туђе крадем... Руке су ми дрхтале преврћући робу по скрињи. А из собе се чуо њен глас и дјетиње понављање: „...да будем добар и ваљан — да будем тобал и валан —... ни пред киме постидан — ни пред киме поститан —... ка' и сви моји — ка' и сви моји...“ То је она учила дијете да се Богу моли... Рука ми клону и ја полегох сав изломљен по скрињи. Било ми је као да ме је неко дотукао... Нијесам ни сам знао што се све самном збивало... Тек кад сам почео да се разабирем, чуо сам из собе завршетак молитве: „...и не во вједи нас у искушеније — и не во вједи нас у искушеније — и избави од лукаваго — и избави нас од лукаваго...“ Ћемер, што га осјетих под руком, изгледао ми је као жива жеравица, те га изван себе одгурнух, скочих и излетех из куће ка' да ме је ко гонио...

Ту мало заста, да би се прибрао и онда брзо настави:

— Цијелу ту ноћ нијесам ока склопио, па чак ни прилегнуо нијесам. Зором сам већ био на послу и неуморно радио цио тај дан, а већег мога задовољства није било него кад сам у вече, у мјесто крчме, са зарадом доша' дома. И жена и дјеца гледали су ме зачуђено. Нијесу навикли да ме виде тако рано, а још мање на-смијана и разгалеана. Ја сам осјећао, да сам крив и ћутао сам. И како онда, тако и сада... Нема те силе која би ме више повела у крчму и скрајнула од куће. Сад је све лијепо и како ваља. Посао ми иде добро, радим с вољом, пазим себе, пазим кућу и нема задовољнија човјека од мене. Богу хвала све ми је како треба и немам шта да се потужим...

— То ми је мило чути! — рекао сам задивљен овим.

— Не дао Бог да се хвалим, али сад ми је и живот омилио и на све гледам другаче, а не као прије... Сад ми и поса' поје и кућа се весели и напредак ка' што Бог хоће, а све буди хвала ћетињој молитви, која ме растријезни и

многобројне посетити забаве, што их „Његош“ на овом свом првом већем путу приређује. И Подгоричани и Никшићани су већ до сада небројено пута дали вјидљивих доказа о своме узорном постојанству и предусретљивости и на кључности према свему што је добро и вјидно, засведочавајући исто тако своју љубав према оштрој ствари и отварајући историјски своја вједра свему што за службу напреду и призрење, те ће не сумњиво и овог пута, дочекујући миле госте из пријестонице, настати свима силама не само да их раширених руку приме и прихвате, него и да учине све, да гостовање „Његошево“ буде оноко како треба од срца срцу.

Друштво „Његош“ то је у пуној мјери заслужило својим досадашњим трудољубивим радом на гајењу и ширењу либералне српске пресме, што је најбољи доказ и овај излет — пут друштвени у ова највећа места у нашој отаџбини, са којима хоће своје приједне чланове да упозна, као и да родољубиво становништво тих мјеста упозна са својим радом и либералном српском пресмом, придржавајући се начела:

„Хај што Србин јоште живи
Крај свих зала —
Пресма га је одржала
Њојзи хвала!“

Програм пресма, што ће их друштво на овоме путу превести, врло је одабран и либерал, те ће у складном шетању слушаоци наћи највише душевне насладе, што је још један повод више, да се „Његошу“ поклоним што већа пажња и припомагне да, и онако необезбјеђено, материјално не страда.

Са овог пута наш ће лист донјети обилне вјештаје, на које унапријед обраћамо пажњу.

Домаћи послови

Наша Државна Штампарија.

Државни живот наше земље развио се и набујао је у потоњих шест година у свијема правцима. Нове институције, нови закони, унабожавање државних органа и њихових представника — учили су, те се на више мјеста осјетила потреба повећавања, разрађивања и увођења пошита. То се осјетило и у нашој Државној Штампарији. Она није више ни издалека по величини и обиму и раширености рада оно, што је била прије десетак година. И она је доведена у склад са савременим потребама и задацима. Али развијање државног живота и нагомилале захтјева, који јој се постављају, довели су већ до тога, да Државна Штампарија, ма да је у потоње доба учинила осјетан напредак, још не може брзо и добро одговарати својим задацима. — Гди тога и штељемо ових неколико ријечи, да би на њих обратили пажњу надлежних.

Наша Државна Штампарија веома је корисна установа. Без ње се модерна држава не би могла ни замислити. Она није ни скупа, ни дувекана, ни тешка за наш државни буџет. Она сама себе исплаћује. Ма да Државној Штампарији није сврха, да доноси држави непосредну поштану корист, већ посредну заобилазним путем, ипак ми то наглашавамо, знајући да се о томе у нас води рачуна. Задатак је Државне Штампарије, да се потпомогне развој оних државних послова, чије напредовање искључиво од ње зависи. Ако је вршење те улоге спојено и са прибављањем видне материјалне користи — што је и сада случај код наше Државне Штампарије — онда је ова у истини корисна установа.

Садашње стање наше Државне Штампарије не одговара у потпуној мјери и садашњим државним потребама, које су са њом у вези. Посао се нагомљао и развио до невероватних граница. Њему Државна Штампарија, каква је и колика је данас, не може никакво, или бар на приједне одговара. Недовољан је локал (простор), малобројна је радна снага, скучен је технички материјал. Нове и веома добре машине, које су прије пет година поручене, а које су се већ исплатиле и исплатиле, не могу да стигну да отађавају навалу посла. Кад би се прибавило још материјала и машина, не би изашло гдје да се смјести, јер простора нема. За то је приједна потреба, да се што прије приступи проширивању наше Државне Штампарије. Најпрактичније би било да државна саградња засебан локал за њу. То се данас може извршити и лако и јевтино помоћу немца. Уложена сума у нову грађевину брзо би се исплатила од офата, који се даје за дивје приватне куће, у којима су сада смјештене штампарија и њене припаднице. За штампарију је лако саградити кућу, јер

ту нијесу потребни ни украси, ни велик број одјевља. Она не би била скупља од каквога државног магацина, а корист би била велика. Тад би се наша Државна Штампарија, која сада сама себе исплаћује, могла још више развити и одговарати потребама. Доносила би одмах чак и приличан чист приход, којим би се, поред материјалне користи држави, створио услов да се и радној снази Државне Штампарије зајемчи бољи живот и даде више воље и љубави за савијем тежки рад.

Тротоари у пријестоници

Било би веома добро и за наш углед корисно, кад би се што скорије ставило на дневни ред питање о новим тротоарима по нашим пријестоничким улицама. Садашњи тротоари (патоци) нијесу достојни ни да се тако назову. То и нијесу тротоари, по којима се може ходити. Са изузетком три до четири куће и кафе, пред којима се налазе пријестонички тротоари, у нашој пријестоници у главном још и нема тротоара, по којима би се могао вршити претачки саобраћај. Чак Пившић и Подгорина у томе по гледу донекле стоје боље. А пријестоница једне државе мора да има и добре тротоаре. И они су огледало њенога уређења и духа напретка. Путање о грађењу нових тротоара на Цетињу није ни тешко, ни заплетено. Ни са материјалне стране није заплетено. Треба показати само добре воље, одлучности и љубави за напредак и у најпознатијим правцима, па је и то новоско ријешено кро и много шта до сад, што је изгледало немогуће, скупо и нестварљиво. Поред украса пријестонице, тротоари су и приједна потреба. Они би одликовали саобраћај и зими и лети. Зими се не би морало газити до колена по бљувањави по средини улица, већ би се ишло по тротоарима, које би власници кућа, на основу закона, вадра морали држати опшћене. Колико би то било корисно и здрављу пријестоничког становништва, да и не говоримо о осталим погодностима и користима! Лети, пак, не би се морало ићи по узасној прањини средњом улица. И она је штетна за здравље и страховито упроставања одреја. Јер је туна кречних састојка. И ако би тротоаре брзо лакше одржавати у чистој. А што би остало само за колекти саобраћај. Кад би се допјела одлука да тротоаре изградимо, у одређеном року сви власници кућа морају начинити, тад би појединцима то веома сразмјерно једини, пошто би тада кључно предузеће са стране имало рачуна да се подухвати посла. Тад би се тротоари могли начинити од асфалта. Сопственици кућа у једној пријестоници имају дужност да пред истима начине тротоаре какве захтјевају савремене потребе саобраћаја и здравља варошког становништва. Кад сопственици кућа од истих могу да одуку велике суме за обит, зашто могу да одговоре и тој својој дужности. Њепога, уређеност и напредак наше пријестонице заједничка су дужност свијех њених грађана. Она су њихов понос. У колико грађани сами не могу да стигну да се свега сјете и за све сложе, и дужност и право је њихове општинске управе, да им једном споразумно допесеном одлуком уваже пут оное, што ће, кад буде готово, свијема бити корисно, мило и драго.

Дневник

Свијема читаоцима и пријатељима нашег листа, као и сваком брату Србину, честитамо ускршње празнике са најтоплијим жељама.

Вратио се на Ријеку. Његово Величанство Краљ вратио се јуче по подне на Ријеку, гдје ће у кругу краљевске породице провести ускршње празнике.

Краљ Петар у Бечу. И бечки и сви биоградски листови јављају, да ће Његово Величанство Краљ Петар у мају мјесецу посјетити Цара Франца Јосифа у Бечу. Програм посјете, како саопштавају биоградски листови, заједно су израдили и утврдили граф Форгач и др. Миловановић. Бечки лист Neue Freie Presse доноси саопштење из Биограда, да су обадва крила радикала,

који су на влади, потпуно споразумна у погледу Краљеве посјете у Бечу и одржавања исправних односа са Аустро-Угарском. У томе су — вели бечки лист — радикалима сложене и странке, које у Скупштини и јавности сачињавају опозицију радикалној влади. Из Беча ће — вели се даље — Краљ Петар продужити пут за Париз у посјету предсједнику Републике Фалијеру.

Митрополитова проповјед. Њ. Високопреосвештенство Митрополит Господин Митрофан држаће сјутра на Велики Петак у вече у манастирској цркви проповјед о страдању, смрти и науци Христовој.

„Браник“ о арбанашкој побуни. У новосадском „Бранику“ написао је д-р Михаило Полит-Десачић уводни чланак о сумњичењима Црне Горе поводом арбанашке побуне. Родољубиви писац чланка одлучно се заузима за српску Црну Гору и вели, да се наша отаџбина, и по својим традицијама, и по позиву и улози својој на Балкану, према арбанашкоме покрету не може друкчије држати но што се држи. Црна Гора је морала примити арбанашке ускоке. То јој је била човјекољубива дужност. Због тога сумњичити њену неутралност, било би сасвијем неоправдано. На завршетку чланка д-р Полит јако замјера извјесним српским листовима, који тијем сумњичењима иду на руку.

Заступник руског листа. На Цетиње је овијех дана приспио ради догађаја у Арбанији нарочити заступник великог руског листа „Рускоје Слово“ г. Милан Чемерић.

Странци у нашој земљи. Овијех дана дошла је у нашу земљу велика множина странаца са разних страна свијета. Међу њима има их веома отмијених и имућних. Како је настало прољеће, сваки дан једни одлазе, други долазе. На нарочито пароброду допутовао је под Котор велики број енглеских путника, који на Цетиње долазе у дивје партије. Хотели су препуни странаца. Неки од њих путују и у унутрашњост, да посматрају јединствене природне љепоте наше земље, о којима сви с усхићењем говоре.

Празнични одмор. У цетињској Великој Гимназији завршена су предавања ономад ради ускршњих празника. Како ђаци, тако и многа господа наставници разишли су се кућама и по разним крајевима ради уживања одмора у миру и задовољству.

„Преса“ о устанку. Велики бечки лист Neue Freie Presse објавио је на челу своје о устанку у Арбанији опширан допис од својега нарочитога дописника, који је био у Подгорици и Тузума. Допис је прилично објективан и написан је са пуно такта. Дописник описује арбанашке емигранте у Подгорици, црта тешко стање, којем је Црна Гора изложена због њиховог издржавања, и са похвалом истиче дисциплину и ред у нашој земљи, особито пак уређен саобраћај и путеве. Он мисли, да устанак неће успјети, али да му узроке треба тражити у младотурској управи, која из ријечи и програма још није пријешла у дјела.

Позоришне неприлике. Наше Народно Позориште налази се у неприликама материјалне природе. Субвенција, коју му држава даје, показала се као сасвијем недовољна. Потрају ли тешкоће, у којима се сада налази, и не нађе ли се сходан начин да се отклоне или ублаже, Позориште неће моћи дуже функционисати и вршити намјерени му културни задатак. Наше На-

родно Позориште отворено је у очи јубиларних свечаности са великом помпом. Његово отварање са пуним разлогом означено је као једна нова културна тековина у нашој земљи. Да ли се, према материјалним нашим приликама, и сувише похитало са том институцијом, о томе сад више не може бити ријечи. О томе се могло размишљати само прије отварања. Али сада се натраг не може. Тешко би са гледишта државнога угледа било допустити, да се једна установа, која има културни задатак и протекцију државну, затвори због недостатка материјалних средстава. Сад не преостаје ништа друго, већ треба наћи пута да се Позориште одржи и сачува, и да се заједно са тијем у свакојем погледу постави на чврсту основицу, како не би доспјело до опасности, да буде затворено.

Читуља. Ономадне је у Никшићу преминуо чувени војвода херцеговачки Стојан Ковачевић. Покојни Стојан учествовао је у свијема потоњим покретима нашега народа за ослобођење неослобођене браће. Свуда је показивао храброст и примјерно пожртвовање за опште народне ствари. По устанку херцеговачком настанио се у нашој отаџбини, у којој је од свакога био љубљен и поштован.

Нека је вјечна памет родољубу и ратнику Стојану Ковачевићу! —

Још један осјетан губитак имамо да забиљежимо. Синоћ је преминуо на Цетињу последије дугог и тешког боловања капетан Александар Саичић. Покојни Александар (Лесо) бјеше одличан официр, добар друг и пријатељ и у свакојем погледу честита душа. Витешке врлине, које су красиле његову родољубиву душу, показао је најбоље у руско-јапанском рату, у којем је учествовао и храбро се борио у редовима славне руске армије. За своје јунаштво показано у бојевима у Манџурији одликован је ријетким руским орденима за храброст. Своје утиске и успомене из рата прибавио је био у једну засебну књигу. По повратку у отаџбину поново је ступио у редове наше војске, у којој је био примјеран официр.

Вјечни покој души капетана Леса Саичића!

Чистоћа на јавним локалима. Молићемо надлежне да се не једе (јер објективна критика не треба да се сматра као лична увреда), што ћемо им опет указати прстом на нечистоћу по извјесним пријестоничким јавним локалима. Нека изволе наредити потчињеним органима, да прегледају авлије неких јавних локала, а нарочито нужнике, па ће се увјерити, да имамо право, кад ради тога чинимо замјерке, у интересу здравља становништва и угледа наше пријестонице. Ми нећемо именовати те локале, али надлежни могу их лако наћи.

Лијепи дани. Од ономад вријеме се прољећало. Осванули су ведри и топли прољећни дани. Дрвеће је већ почело листати.

Саопштења

Од уредништва. Данашњи број нашега листа због ускршњих празника излази са ускршњим прилогом. Идући број изаћи ће у суботу по празницима.

Јавна захвалност. Г. Вуко Вулетич, хотелијер са Цетиња, изволио се уписати за члана добротвора „Удружења ђака Црногораца за међусобно потпомагање“ у Београду, положиши удружењу 50 динара. А за чланове утемељаче са улогом од 25 динара уписала се ова господа:

Г. Д-р Мита Лукић, директор Српске Краљ. Трг. Академије и г.г. Михаило Спасојевић, учитељ из Марковаца, Радош Радовић, Матије Радовић, Буксан Радовић, Ристо Радовић, Периша Радовић, Тодор Радовић, Михаило Н. Радовић и Михаи-

међу људе поврати! Подржи, Боже, само овако,
па боље не тражим! — заврши Машан своју
исповијест осмјехујући се задовољно и чисто
подигравајући од весела.

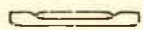
Сутон се била у велико почела хватати. У
разговору ми нијесмо ни примјетили како је
вријеме брзо одмицало и како се свијет већ са
риве удаљио.

Ја понудих Машана, да уђемо у прву ка-
вану, али он одлучно одби.

— Хвала ви — рече ужурбано — од онда
у крчме више не залазим и пиће никакво не
обидавам. А све и кад бих хтио, не могу. Позно
је, ваља да се журим. Знате, ћеца су мала, па
их ваља лијегати, а нема то зашто бих дао ће-
тињу молитву, јер ми је то најмилије на свијету...
Него учинили би ми љубав, да сјутра уз пут
увратите, да видите ће радим. Све је као у
шкатули, у реду и на свом мјесту. Мило би ми
било, да и сами видите...

И Машан се брзо опростио са мном осмје-
хујући се и задовољно бацајући поглед на мене
и журно се удаљио.

Ја сам задовољно посматрао за овим срећ-
ним човјеком све до год ми се његов витки стас
није изгубио из вида. Ноге су му журно одми-
цале, а тијело му се повијало. журећи да што
прије стигне дома и не закасни за дјетињу мо-
литву, која га је препородила и ускрсла...

Радомир Кривокапић Орлински

Зрнца за Ђердан Зелиде

Ја алама немам злата,
Да окитим тебе дивну,
Ја алама немам злата!

Око руку — око врата
Да ти свијем Ђердан, гривну
Око руку — око врата.

Ал' ја имам накит други —
Много љепши Ђердан красни,
Ал' ја имам накит други!

Тај Ђердан је сличан дуги,
Његов сјај је неугасни,
Тај Ђердан је сличан дуги.

У њему су дивне боје,
Каквих нема дијадема,
У њему су дивне боје.

То су пјесме с лире моје,
Што т'их срце жељно спрема
То су пјесме с лире моје.

Преумилни то су гласи
Са срца ми звучне струне,
Преумилни то су гласи.

Што се плету са уздаси,
Да, Зелидо, тебе круне,
Што се плету са уздаси.

Кад твој пјесник златног нема,
Тај, Зелидо, накит прими!
Кад твој пјесник златног нема.

Нек' у срца твога башти
К'о цвјет мири љети, зими!
Нек' у срца твога башти.

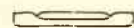
Да ми дижеш крила машти
Пут звијезда на небеси,
Да ми дижеш крила машти.

Па тај Ђердан нека реси:
Лабудасто грло бајно,
И све твоје нека реси!

Као сунце са небеси
Да, Зелидо, блисташ сјајно!
Као сунце са небеси.

Твом пјеснику, сва си дивна!
Он те, злато, пјесмом реси,
Твом пјеснику сва си дивна!

Па шта ће ти друга гривна?
Кад, Зелидо, красна јеси,
Па шта ће ти друга гривна?

† Авдо Карабеговић, Зворник

Eureka! ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

По столу разбацане хартије; књиге са трулим ко-
рицама разбацане по соби; леген преврнут, а завјесе на-
вучене. Он, Драго Росић, студент филозофије, стоји са
револвером упртим у груди.

Очи му се избуљиле, коса наостријешена, а лице
блиједо. Сва озбиљност опасне ситуације огледа се у
његовој пози. Грашке зноја лете са чела. Колеба се.
Рука му се тихо спушта, мисли се укрштавају; он ре-
зонује.

Погледа на разбацана писма по столу, јасно им
види адресе; сјећа се својих милих. Њу јасно види. За
вријеме семестарских предавања излазе му сви догађаји,
што су за њу скончани.

И као да му прилази, осјећа топли дах са њених
усана, глас звучан, мио, зарива му се дубоко у срце;
он блажен, гледа је.

Топлота га обузима свега, сладост се нека разли-
јева по цијелом тијелу...

На једанпут излази „он“, сав грација, лијеп, богат
а и по мало пјесник.

Смјени се на њега, а лијевом руком одводи му
њу. Он дрхће, бјесни, а „он“ се само смијешин. И тада
се лијеп сјећа оних дугих бесаних поћи. Омрзао је на
цео свијет; проклињао је све могуће пјеснике, па и њега...
и постепено — заборавио је. Заборавио је ту љубавну
идилу.

Плави коферат одводи му мисао риђом Чифутину.
Сав се стреса, мрско му лице излази пред очи; види га
питомог, мирног, услуге му нуди и он их прима.

Затим настаје дуга јурњава; Чифутин му се јавио
као злобни демон, тражи га на сваком кораку.

Вријеме пролази, а дуг се пење; Чифутин све страш-
нији. На сваки потрес вјетра, он се тргне, визија се
јавља и он види кривоносића са дугим, ужасно дугим
рачупима... Сто је Палестина проклео, проклео и Јехову
и Мојсија са цијелим њиховим народом... Затим... као
кроз маглу, провлачи се она, најновија мисао његова.
Види је богату, љупку, лијепу, сав се тони од милине.

Двокатница са дивном бајнтом, алејама, камелијама,
јоргованима... све га то више привлачи, загријева, он
се предаје и сања.

Зора му излази пред очи, она му прилази и он је
видио, како се насмијешила.

Тврду је ријеч себи дао: њу или смрт. Био би
богат, одужио би се, платио би испите пошљедњег се-
местра и ко као он... Па варош његова, пријатељи, он
ожењен таком женом, чиновник... И... али илузије се

ло Р. Радовић — сви из Доње Мораче, који се сада налазе у Сјеверној Америци. Београдска Заложна Банка извољела је послати удружењу ни име помоћи за 1910—11 год. 20 динара. Управа удружења овим путем изјављује горименованој господи најтоплију захвалност.

Кратке вијести

Султан на путу. Турски листови доносе, да ће се султан у мају кренути на пут по Старој Србији и Македонији и да ће том приликом обићи сва већа мјеста у тим крајевима.

Руско-персиски спор. У јужној Персији су букнули немири, уперени против Русије. Тамо је заведен свестрани бојкот руске робе. Русија је послала војску на границу.

Турске округности. Из Атине јављају, да су Турци одлучили поубијати све оне личности, које су компромитиране у догађајима у Арбанији. Турци су у Флорини већ поубијали више грчких угледних људи.

Положај у Мароку. „Times“ доноси из Кеуте, вијест, да се Шпанолци понашају онде јако неопрезно. Ради тога влада међу урођеницима увјерење, да Шпанолци траже по сваку цијену повод, да узмогну оружаној силом да се умијешају у марочке прилике.

Куга у Одеси. У Одеси је службено констатирано више случајева куге.

Истина о пожару у Бару

— Изјава управе прим.-црмничке области —
Господине Уреднице,

У 24. броју вашег цијењеног листа г. Лерко, испред Барског Друштва, учињено је о пожару у барском пристаништу исправку потице донесене међу домаћим вијестима у 22. броју истог листа од неознатог потписаног канцеларији писца.

У овој исправци између осталог каже, да су чиновници Барског Друштва и Ист. Трг. Друштва са својим радницима и пумпама, чим се пожар показао, предузели мјере за гашење истог, али да им је гашење мјесна власт спрјечила, без да о том спречавању даје икаквог објашњења, — па даље каже: „тек у 11 сати власт је допустила да се радници приближе слагалишту и пумпе довуку, те се тада, и ако је већ било доцкап, будући да је пламен обузео био већи дио слагалишта, могло ипак спасти 8 кашета бензина.“

Пошто би се из овог могло тумачити, да је мјесна власт по своме ћефу, или из пакости да друштву нанесе штету, без икаквих разлога спрјечила гашење, потписана канцеларија моли вас, господине уреднице, да бисте у смислу чл. 11. закона о штампи у наредном броју вашег цијењеног листа извољели оштампати шљедече непобитне факте, а то су:

Пожар, о коме је ријеч, 8. ов. мј. око 10 сати прије подне показао се у средини једне гомиле кашета каменог уља, која је била удаљена 3—4 мет. од изгорелог дрвеног магацина, који је био пун запаљивих материја. Чим се пожар опазио, мјесна власт похитала је на лице мјеста, ради предузимања нужних мјера. Подалеко од поменутог слагалишта нашао је све чиновнике речених друштава гдје посматрају пожар, а код истих повећи број народа. Из ове групе чујаше се вика: „бјеммо, бјеммо, сад ће експлозија, пошто се међу петролеумом налази и бензин!“

Власт пошто је чула ове ријечи и пошто од друштвених чиновника, који се истој у непосредној близини налазаху није могла — на њено питање — добити никакве гаранције, нити пак ма каквог објашњења, да се неће експлозије догодити — забранила је народу примцање магацину.

Дакле, из овог јасно се види, да је власт за сигурно морала држати да ће експлозије бити, те да није могла нити пак смјела дозволити да се народ примиче слагалишту.

Из поменутих кашета све до 11 сати куљао је само густи дим, а у 11 сати показао се пламен.

Власт је тек тада видјела, да међу овим кашетама нема експлозивног материјала, те је са 5—6 овдашњих држ. чиновника, који се ту десиле, похитала у магацин, ради гашења, и вађења из магацина бензина.

Ови чиновници, а не радници Барског Друштва, изнели су 8 кашета бензина.

У исто вријеме, власт је позвала раднике да са пумпом спасу магацин, којег још пламен не бијаше обузео, али прије него су ови приспјели један од чиновника речених друштава завикао је: бјемте,

бјемте, е погибосте!“ и сви се разиђоше; иза тога одмах и огањ се дохвати магацина.

Ово је довољан доказ, да је власт хтјела све могуће учинити за гашење, да је није поменута околност сметала, те према томе сматра за излишни више о овоме говорити, ма да у прилог истог има и још да изнесе довољно утврђених доказа, које ће суду у своје вријеме поднијети.

Бр. 1170 19. — Из канцеларије Управе Прим.-Црмничке Области. 31. марта 1911. Бар.

Позориште и умјетност.

Нови чланови. За Н. Позориште ангажована су још два члана, који ће први пут ступити за вријеме ускршњих празника. То су опробане снаге: г-ђа Маре и г. Илија Вучићевић, који су до сада били у Србији и познати као добри и ваљани умјетници. Г-ђа Вучићевић је уз то и врло добра пјевачица.

Репертоар Н. Позоришта. Цијеле велике недеље Н. Позориште није давало представе, а за то се вријеме спремали нови комади, који ће се приказивати о ускршњим празницима. Првог дана ће се давати омиљени *Бидо*, слика из сеоског живота у пет чинова од Јанка Веселиновића и Брзака, а с Јенкојем музиком. У њему први пут ступају пред нашу публику новоангажовани чланови г-ђа Маре и г. Илија Вучићевић. Другог дана ће се давати *Звонар богородичине цркве*, драма у пет чинова с предигром, по В. Игу написала Шорлота Бирфајферова. Трећег дана ће бити *Коштана*, комад из врањског живота у четири чина од Бор. Станковића. Овај одабрани репертоар надамо се, да ће привући највише наше публике, јер ће то бити најбоља и најпријатнија забава о ускршњим празницима.

Народни гуслар у Загребу

— Гуслар Перуновић кроз Хрватску —

Познати народни гуслар Петар Перуновић, који је назад четири мјесеца кренуо са Цетиња у равну Приморје, обишао је за тим Босну и Херцеговину и латио се Хрватске, те се налази сад у Загребу, концертујући. О доласку његову у Загребу сви загребачки листови имају врло лијепе извјештаје о нашем младом гуслару, а „Обзор“ овако пише:

„Ко не позна красоте наших народних пјесам, које су славу нашега народа процијеле свијетом, чијој се депоти дивили чувени свјетски научицаи? Ко не позна бисер и алемкамен, расасут по обиљу вјечито лијепе и младе народне пјесме? Ко не зна за та непресушни извор снажне и здраве поезије, којим се надахњују толики наши пјесници све до у најновије вријеме, у које се појавиле красна драмска дјела Војновића „Смрт мајке Југовића“, Нушићев „Кнез Иво од Семберије“ и Огризовићева „Хасанагиница“? Ко не зна народну пјесму, тај извор народне душе, која је заједна, и великога Гетеа? Сви ми познамо толике народне пјесме, читали смо их и читамо их, јер им је љепота непролазна, али мало ко је имао прилике, да нађе у њима потпуно уживање, јер су пред њим стајала тек мртва слова. А народна пјесма развија се тек до потпуне висине, кад тече из грла правог народног пјесника и кад је прати тужни и бољни звук славних народних гусала. У четвртак имаћемо и ми Загребчани прилике да чујемо правог народног гуслара, Госп. Петар Перуновић, Црногорац, пјевао је уз гусле у поучне сврхе, да упозна свакога, а нарочито омладину са народном пјесмом у Далмацији, те Босни и Херцеговини, те имаде лијеп број признаница од управитеља велике гимназије и наутичке школе у Котору, наутичке школе у Дубровнику, трговачке школе и гимназије у Мостару, велике гимназије у Сарајеву, Тузли, Бањалуци и других, као и од многих других хрватских и српских приватника. Из свих се види објективни суд, да је г. Перуновић лијепим грлом и особитим начином предавања, те дубоким осјећајем подигао пјевање народне пјесме до умјетничке висине. Као прави Црногорац човек из народа, познаје г. Перуновић народну пјесму у танчине, па ће за то његово пјевање, које ипак остаје вјерно оном правом народном пјевању, бити не само велико уживање за слушаоца, него и поука, нарочито за нашу омладину.“

Занимљивости

— У Бечуаланду, у Јужној Африци, киша пада сваке дванаесте године.

— Највећи рудник соли на свијету је у Вјеличкој, у Галицији.

— У Америку се исељава највише народа из Аустро-Угарске и то Словена, од којих се исељавају највише Пољаци, па Чеси, Словаци, Хрвати, па тек Срби.

— За производњу хартије прошле године потрошено је 10.000.000 дрвета.

— У Угарској има 66.000 кавана, а само 16.000 школа.

— Румунија је ове године предвидјела 477.745,230 франака прихода, а 461.076,942 франака расхода.

Из бијела свијета

Мржња између раса. У Јужној Африци је мржња против Црнаца достигла свој највећи врхунац а што се год строже поступа с Црнцима, они чине све веће изгреде. „Тајмс“ износи сензационе појединости о нападу једног Црнца на неку бијелу жену. Црнца је закуцао на затворена врата и рекао како је за ту жену донио једно писмо, које је лебело те га не може турити испод врата. Жена му рече да дође на угао, на прозор. Кад је жена отворила прозор. Црнца је одједан пуг загрли и стане је к себи привлачити. Жена се бранила и отргла. У тај мах чу неки шум на задњим вратима, помисли да јој долази помоћ, похита вратима, и отвори их. Али ту је опет пред њом био Црнца који је стиште у загрљај. Тада отпоче борба, у току које жени пође за руком да се отме. Она гурну Црнца и затвори врата, узев револвер и опали на Црнца, којег смртно рани. Становници варошки држали су послије тога догађаја збор, на коме су храброј жени изјавили своје симпатије. У Јоханесбургу је био збор од 5000 учасника, на коме је донијета резолуција да се поради код парламента на доношењу закона по коме би се смрћу кажњавао Црнца који покуша извршити силовање над бијелом женом. Међутим влада не дијели то мишљење.

Тежина владара. При уласку у трезарију енглеског двора Сандригема стајала је аутоматска вага. Покојном енглеском краљу Едварду било је задовољство да мјери тежину својих гостију прије и послије обједа, о чему се биљежило нарочито у једну књигу која је била до ваге, позната под именом „књига тежине владара“. Из те књиге француски лист „Le petit journal“ и биљежи: Покојни ен-

глески краљ Едвард тежио је 104 кгр., садашњи енглески краљ Ђорџе 83, немачки цар Вилхем 81 кгр., краљ Фердинанд 89, румунска краљица Кармен Силва 78, аустријски цар Фрањо Јосиф прије петнајест година имао је 76, а руски цар Никола 62 кгр.

ОГЛАСИ

НА ЗНАЊЕ

ПУТНИЦИМА у кућу покој. *Гашића* Иван-бегова улица број 27. Примам на храну и спавање са умјереном цијеном.

Молим за посјету. С поштовањем
Цетиње. Димитрије Фатић.

ИЗДАЈЕМ

Под офиг кућу г. проф. *Лујина* у Улицу са петнајест одјељења потпуно меблирану. Иста је подесна за хотел. За цијену и услове обратити се на адресу. — 2—2 **Стана Ускоковића** — Улицу.

Објава

Молим све моје дужнике који ми давно дугују, а и поред мојих опомена неће да ми плате, да у најкраћем року подмире своје рачуне. У противном случају бићу принуђен тражити јавним путем. Цетиње.

6—6 **Васиљак Теодоридес.**

29—50

НАЈВЕЋА ТВОРИЦА И ТРГОВИНА СРП. ПРАВ. ЦРКВ. УТВАРИ

НИКОЛЕ ИВКОВИЋА У НОВОМ САДУ

у својој кући, дунавска улица бр. 10

Позната је да нема конкуренције, у јефтним ценама, а још мање усавршено доброј изради црквених утвари, а све ово још надмашује моје огромно

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ

Одежда, литија, неба, барјака, крстова, кандила, полијелеја (ћока), плаштаница, кивота, свећњака, путира, пјетохљебница и икона у свима могућим врстама за цркве, домове и т. д. све што у ову струку спада. Иконтасе израђујем тачно по плану на потпуно задовољство мојих цењених муштерија. У плановима имам велики избор. Свештеничке хаљине израђујем сасвим тачно и добро, то јамчи моја дугогодишња пракса. Шешира, камилавки и појсева имам увек највећи избор

НАРУЏБИНЕ ВРШИМ ТАЧНО И ОДМАХ

Адреса за писма и наруџбе:
Nikola Ivkovits, Ujvidék (Novi Sad) Ugarska

4—30

ПРОДАЈЕМ

100

КОМАДА АКЦИЈА ЦРНОГОРСКЕ ПИВАРЕ

„ОНОГОШТ“

за готов новац. Акције су уплаћене 90%.

Ко би желио купити, нека се обрати потписатом ради погодбе. Испод 25 комада неће се уступити.

Никшић, 26. марта 1911. г.

2—2 **ШЋЕПО КУСТУДИЋ**

разбијају све јаче и јаче и он јасно види себе биједног, ништавног...

Кураж му се јавља, руку полако диже и гледа, јасно гледа црно и масивно творање; човек види и мрачна уста револверске цијеви... али само куражи, куражи мало више и — крај. Та и иначе, шта је живот... Али ипак осјећа хладноћу гвожђа; та хладноћа упија се и у њега и он се тресе, зуби му цвокну, очи му се укочиле — мозак као локомотива бахће и ради... Чисто се каје, баца поглед још једанпут на сто, на писма, као да се опрости пошљедњи пут скорих пријатеља и поглед му пада на ружичасту хартију, види своје име, изненађује се и лијевој руком, са неповјерењем прилази хартији. Ужасна му мисао прође, да није рачун — и он се од тога стресе, али се онег смети, да онај није тако љубезан, да на такој хартији подсећа, те узима хартију... Отвара је у страху и шта види... позив на забаву! Познаје њену руку, којом је писала она: дођите... Револвер му испаде из руку и чисто гњевно удари о под.

Он притиште пољубац, дуг, грозничав, ватрен, на ту ружичасту хартију. Његова идеја о самоубиству одлеће бестрага. Сав блажен полеће огледалу, дохвати чешаљ и зарони га у замршену косу... И у том срећном часу и пошљедња несретна мисао паде му на памет.

Нема поваци за улазницу; а у том часу да му је револвер у руци, без икаквог промишљања би срушио куршум у чело.

Погледа туно у земљу и видје револвер на једној пожутјелој књижи. Полеће к њему, саже се, али у трену се и исправи; десна рука побједнички диже се у вис, а из груди захори се једно побједоносно ратничко: Eureka!...

Брзо огрну капут, натуче шешир на главу; и ако се још јутарња магла чврсто припијала са полутамом, он одјуре — заложној банци.

† Радоје Рогановић, Цетиње

Имао сам...

Имао сам једну ружу
Ах, дивна ли бјеше,
Па анђели из ружа је
Мени одузеше!

Па је тако намјенише
Сад рајскоме стану,
Да живује, да с' узноси
Ка' свјетлост у дану

Као дрво без свог лишћа
Остадох без свјетла,
Те без њега ја проводим
Дане овог свјета!

Н. В. Гогољ

Живот

Биједни син у пустињи усни сан:

Пружило се непрегледно, велико Средоземо Море а са три стране гледају га вреле обале афричке са витим планинама, сиријска гола пустиња, и сва морем изризена многољудна обала Европе.

У једноме куту над непомичним морем стоји древни Египат. Пирамида до пирамиде, гранити отесани у Сфинксове гледају мутним очима; дижу се безбројне стелени. Стоји он величанствен, храњен великим Нилом сав украшен тајанственим знацима. Стоји и не миче се, као занет, као мумија неприступачна трулежу.

Разастрла слободне насеобине весела Грчка, на Средоземном Мору киште острва, покривена зеленим цбуњем, лимуни, лозе и смокве лелујају, медом обли-

вене гранчице своје. Стубови бијели као њедра девојачка, обле се у раскошној сјени дрвећа. Страсни мрамор оживљен бојанском љепотом дише и стидљиво се диви својој прекрасној наготи; окићена грождем са терасама и чашама у руци заостала је она у бујној игри. Људи млади и стари, разбарушених власа упрли су у њу своје црне очи.

Грчка срезана у флауту, цимбали и музички инструменти силно се хоре. Лађе се као мухе тискају око Родоса и Коркире опажући складно и страшно гинку катарку духању вјетра. И све стоји непомично, као у скамењеном величанству.

Стоји и простире се жељезни Рим, подиговши шуму копања својих, блиста се страховитим челиком мачева, упрвиши у све завидан поглед и своју жилаву десницу. Но и он је непомичан, као и све и не миче својим лавовским удовима.

Сав ваздух небесног океана згуснут је и загушљив. Велико Средоземно Море не миче се, као да су сва царства дошла на страшни суд пред смак свијета.

И говори Египат лелујајући витим палмама, уравакама равница својих и управивши врхове обелиска својих:

„Народи, слушајте. Једини сам ја постигнуо и пропикнуо тајну живота и тајну човјека. Све је трулеж. Писке су умјетности, жалосне су насладе, још жалосније славе и подвизи. Смрт, смрт влада над свијетом! Све гута смрт, све живи за смрт! Далеко, далеко је до васкрсења! Али хоће ли кадгод и бити васкрсења? Одгурни жеље и насладе! Вишу гради пирамиду, бедни човече, не би ли ма како продужио једини живот свој!“

И говори јасно као небо, као јутро, као младост сјајни свијет Грка и као да мјесто ријечи одјекују звуци флауте: „Живот је створен за живот. Развијај заједно с њим и насладе његове. Све принеси њему. Погледај како све дише хармонијом, како је прекрасно и дивно све у природи. Све је у свијету, све чим год владају бози све је у свијету, знај га нађи. Уживај богослични и поносити владаоче свијета, увјенчај судбом и лаворидивно чело своје

Језди као вихор на колима, тјерајући коње на сјајне игре! Даље користи и покуде од слободне и поносите душе! Држего, кичицу и флауту створили су владаоци свијета, а њихова је царица љепота. Окити листом и грождем мирисну главу своју и главу стиљиве другарице своје! Живот је саздан од живота за насладу — уми да будеш достојан те насладе!“

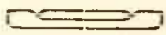
И говори жељезом покривени Рим узмахујући шумом копања својих: „Ја сам постигао тајну живота човјечјег. Ниско је спокојство за човјека; оно га уништава самим собом. Мали је за душу размјер умјетности и насладе. Наслада је у гиганској жељи, презрени је живот народа и човјека без огромних подвига. Славу, славу жуди човјече! У игри неисказаног весела загушен звуком гвожђа, носи се на смакнутих штитовима легиона! Чујеш ли како се крај ногу твојих скупља сав свијет и узмахује коњима; слио се у један узвик? Чујеш ли кад име твоје изумире на уснама племена која живе на крају свијета? Све што обухвата поглед твој испуни именом својим. Жели вјечно, нема границе свијету, нема границе ни жељи. Дивљи и сурови човјече, све даље и даље освајај свијет, па ћеш назад и небо освојити!“...

Но заста Рим и упре своје орловске очи на Исток. Истоку окрете и Грчка своје од насладе влажне и прекрасне очи. Истоку управи и Египат свој мутни и тамни поглед.

Каменита земља, презрени народ, један не насељени град прислони уз оближњи брежуљак, о ријетку неравно осјечену увелу смокву. Иза ниске и овјештале ограде стоји магарица. У дрвеним јаслима лежи новорођенче, над њим се нагла непорочна му мати и гледа га очима пуним суза; над њим високо на небу стоји звијезда и сав свијет засја дивном свјетлошћу.

Замисли се древни Египат прекривен хијероглифима, спуштајући све ниже и ниже своје пирамиде;

немирно погледа дивна Грчка; обори очи Рим на железна копља своја, начули ухо велика Азија са пастирским народима својим, наже се и Арарат стари праотац земље.

Мило Јововић, Бар

Српској застави ○

Заставо српска, заставо мила,
Увјек си Србу ти драга била,
И бићеш вазда док траје св'јета,
Јер си за њ света.

Кад трубе бојне глас се зачује,
Ко са њим први у бој путује?
Ти се уз њега лепршаш чила,
Заставо мила.

Србин те сваки поштује, ц'јени,
Жив не допушта да те ко пл'јени,
Ће гођ се борба крвава лила,
Ти си се вила.

Кормилом лађе ти си му била
И свуд поносно ширила крила,
Уз тврди камен међу хероје
Мјесто је твоје.

Лепршај чило, поносна буди,
И храбри наше јуначке груди,
Ми ћемо вјерни те остати.
Увјек нас прати.

Заставо српска, заставо мила,
Увјек си Србу ти драга била,
И бићеш вазда док траје св'јета,
Јер си за њ света.

Рођена груди

Сили Придом
СОНЕТ ○ ○ ○ ○

Шта је отаџбина? Срећно уточиште? Какав миран одморак украшен по нашем укусу, који смо по ћуди изабрали једнога дана, гдје међу собом говоре о љубави земља и човјек?

Не, отаџбина намеће, а не нуди своје везе; то је земља оваплоћена у нама без наше воље, прастарим и строгим браком између једне расе и једног поља, који су створили једно друго.

Зато је она света и свирепо драга и зато нас, ако у њој продре туђинска војска, та жива увреда за срце уједа.

Кад се на њу устријешу један батаљон, нама је као кад у грозни каквог ружног сна осјећамо како нас гризу црви као мртваце.

Жил Сандо
ЗАВИЧАЈ ○ ○ ○

Сјећам се, има већ неколико година од тада, како сам се у једним поштанским колима нашао са једним ђаком из лицеја Сен Луја, који први пут иђаше, последије пет година, да проведе школски одмор међу својима. И не гледајући на разлику наших година ми се ускоро један с другим спријатељисмо. То бјеше симпатичан

младић, скоро још дјете, буран, слободан и њежан. Говораше ми с усхићеном радошћу о својој мајци, о својим двијема сестрама, о предјелу гдје је рођен, и да он иде све то да види последије пет година одсуствовања. Мило ми је било да га слуша, а слушајући га ја се преношах, са милином и меланхолијом, у срећне дане своје младости. Како пак морадосмо уз једно стрменитије брдо, да изађемо пешке, стигнувши на висораван, не могах да се уздржим а да гласно не узвикнем видећи предјео, који се простираше испред наших ногу. А, одиста, то бјеше дивно: шарено дрвеће од хиљаду боја; брежуљци на којима као круне бјеху виногради са својим јесењим црвенилом; она чаробна ријека која по сумраку одбљескиваше; села што се овдје ондје пуше; звонаре, чији врхови продиру кроз бујно зеленило; сјенке топола, што се дуже по оближњој трави; затим сви они мириси, сви они звуци и све оно сазвучје вечери, које из долине допираше до нас. Мој млади сапутник заврте главом:

— Ако ви хоћете да видите нешто што је лијено, рече ми, треба да пођете са мном у Фреан.

— Шта је то Фреан? упитах га ја.

— Фреан, одговори он, то је мјесто куда ја идем, то је мјесто гдје сам ја рођен, гдје ме чекају моја мајка и моје сестре.

— А је ли тамо лијено?

— Да, нешто мало је и лијено, додаде он са неким осмјехом на уснама.

— Имате зеленог дрвећа?

— О, шума.

— Воде?

— Језеро, ријеку.

— Брежуљака?

— Можете слободно рећи планине.

То је онда доиста лијен предјео, одговорих му. Остатак времена био је употребљен само на разговор о Фреану. Сјутра дан изјутра наша поштанска кола мијењаху коње прије уласка у Лион у једној малој варошици, која се зове, чини ми се, Сен Мексан, одакле има једва двије миље до Фреана; то је било мјесто гдје смо требали ја и мој млади пријатељ да се растанемо. И, одиста, његов долазак очекиваше њихов домаћи слуга са два коња. Како пак кондуктер објави, да ће се кола, не знам којом погрешком управе, задржати у Сен Мексану најмање четири сата, ја пристанем, на наваљивање мога младог пријатеља, и ријешим се да га допратим до мјеста његових предака. Бјех љубопитљив да походим тај Еден и да понесем његову слику у своје сјећању. Узјашисмо коње и одјурисмо галопом. Улажасмо у предјео сумора, го, сув и мочаран, али ја се умиривах, помишљајући на Воклиз, гдје се стиже помоћу чини, поред неке окуке од голијех стијена.

Најзад, последије једног сата галона, наши се коњи зауставише на крају једнога села, пред једном дрвеном решетком зелено обојеном. Мој сапутник се скиде с коња, паде у руке жени која плакаше од радости, и тих неколико минута грљења људска ријеч не би знала да изрази. Ма да јако збуњен и у истини ганут, ја потражих погледом језеро и ријеку, планине и шуме. Истину рећи, то бјеше врло нечисто мјесто.

Кад се стишаше прве узбуђености, младић ме узе за руку:

— Видите, рече ми он с очима пуних суза, ево наших шума и наших планина, а тамо наше језеро и наша ријека. Јуче зар нијесам имао право? Знате ли шта љепше на свијету?

Разрогачих очи да бих боље видио. Језеро бјеше једна локва, гдје се брчкаху дванаестину пловака; ријека један овећ мали а нездрав поток, а планине неколико гомила камења, које су рудари изразбијали.

Милино завичаја! Милино отаџбине! Необјашњива сило мјеста, гдје је протекло наше дјетињство. Мађионичко дјејство овога кута земље, гдје су се наше очи отвориле свјетлости неба! Како сте лијепи у очима оних који вас воле!

Влад. Станимировић

ОТАЏБИНИ ○ ○ ○ ○ ○

У затишју и ћутању, кад слутимо велике догађаје, не мислим на тебе, отаџбино славе и прошлости погледам на тебе, отаџбино робова и гробнога мира!

Отаџбино изгубљене дјеце и отете слободе!...

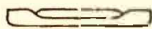
Моја подмлађена љубав теби подиже се као покојничка молитва. И да ти нијесам син, вратио бих ти се, да осјетим велику радост отворена и поштена срца: да те волим као праведну мученицу, остављену од брата и друга.

Не жалим те; за то ти не прилазим шанатом, да саосјећам твој бол; не жалим те, јер си поносна и храбра. Не тужим за тобом, јер крвљу заслужена слобода мора се родити, као што сунце мора сјутра опет изаћи, ма колико била дуга ноћ, ма колико била густа помрчина.

Ја се теби враћам, отаџбино пјесме и слободе, као залутали путник завичају. Ти ћаш пробудити сву моју заосталу љубав за тебе. Од тебе би ме одвраћао кад кад многи недостојни син твој, коме си била више мати; данас ти сви долазимо загрљени.

Данас нас очекујеш, кад си нас подигла на снагу. Ко те воли, знаће своју дужност; ко учини своју дужност, није те никад заборавио.

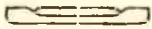
Отаџбино изгубљене дјеце, дај нам сву њихову љубав, да те најскорије сви слободни сву слободну волимо; да оставимо за час све што смо још вољели, да би нам најближа била ти остављена, ти велика отаџбино наша!

† П. Ражњатовић, Цетиње

У споменицу ○ ○ ○ ○

Рујнога вина пехар лозови
И младе моме пољуб ватрени,
Љубави силне слатки окош
И један једит друг ти искрени
Живота пошћ зраком чаробним
Расвјетлит' могу као зорни стас.
Ал' врјеме пошће мраком пакленим
Покрива спомен, са споменом нас.

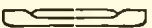

Катил Мандес

Пољубац у крлетки

Дијете се у дијете заљубило. Много је патило због те љубави. Не због тога што га она није волила, већ што им родитељи нијесу хтјели да пристапу да се њих двоје узму. Једном, кад је он ишчекивао — било је то прије зоре кад се праскозорје устеже да се роди — видје је на прозору и била је тако плаво бијела. Она је посматрала блиједо јутарње небо, он је посматрао њу, плаву зору. Очарана новом свјетлошћу, она учини нешто ново и лијепо, вјерујући да је нико не види — посла са својих ружичастих прстића пољубац наступајућем дану.

У исто то врјеме пробуђена птица изви к небу свој првкнут, као да је тај лаки звук био пјесма покрета, која је она направила. Заљубљени видје пољубац, чу глас, појури птицу кроз све гране дрвећа. Ухвати је и однесе својој кући. Сад је врло срећан, јер од јутра до мрака непрестано слуша како му пољубац његово драгана пјева у крлетки.

П. Алтенберг

Обрачун ○ ○ ○ ○ ○

Један веома елегантан непознат господин приђе на улици једној врло елегантно обученој, младој, лицепој дами, поздрави је с поштовањем и рече:

— Та је хаљина врло лијепна што сам вам је поклонио...

— То је простачка дрскост! Како можете са мнош тако да говорите?!

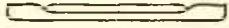
— Не узбуђујте се, слатка милостива. Тако је као што вам кажем. Али ја вам је остављам од свег срца. Ваш ми је муж, знате, дужан новац; и да ми је он, као што је био ред, вратио тај новац, који ми је веома потребан, и који сам му ја врло љубазно позајмио, свакако вам не би могао да купи ту дивну хаљину!... Та је хаљина, дакле, плаћена мојим новцем. Само сам слободан један савјет да вам дам: Ви сте довољно лијепи, да се можете одрећи ове сјајне одјеће! Ваш триумф би требао бити, да можете још утицати ничим од ничега! Опростите, збогом!

Дама дође кући, исјече своју хаљину, направи себи сама једну сасвијем просту, необично дивну и особиту, као што је још нико никад није видио.

Муж јој рече:

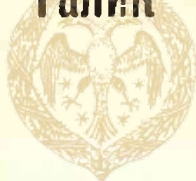
— Гдје је нова хаљина што сам ти је купио?!

— Попрскала сам мастилом, опрости, сад је за мене сасвијем неупотребљива....

Раде Лубурић, Краишта.

Талик ○ ○ ○ ○ ○

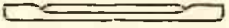
Гдје год која капља каву
из љубави моје вреле,
све увећу и усаћу
к'о што сиртне жуди желе!..

На маи, душо, рајске сави,
а заволи јаде сиње, —
и на тугу кап да кане
востао би, мислим, и ње...

* * *

Све што земне груди грли
хладне смрти пољуб чека,
и вјецн би сви умрли
да Бог вије да' човјека..

Ал' сва Творца творевина
махрама би била стида,
да послао вије сина —
оједно људство да извида!.

Слободан, Подгорица

У данима среће.... ○ ○

Има дана када ме све љути, има дана када ме све весели. Има дана када ми је мио муган и црн облак на небу, а има дана када ми је мрзак и супчан сјај. Има дана када ми омрзне живот тако, да бих радо склопио очи и заспао вјечитим сном, да се више не пробудим, а има дана када бих од радости загрлио цио свијет!

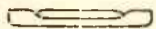
Један од тих дана је и данас. Ја устајем задовољно из своје постеље, отварам радосно прозоре да се надишем свјежег априлског ваздуха и пријатног мириса што се у њему осјећа од нацупилог дрвећа и воћа, које се спрема да пусти свој ирекасан бехар. А поглед ми лута преко прашињавих

улица далеко, далеко тамо, гдје их воде и раздрагане мисли моје.

Груди ми се надимају од силног узбуђења, крв струји јаче жилама мојим, уз образе ми пламен лиже, очи ми се свијетле необичним жаром, а несеказано миље просуло се цијелим тијелом мојим, које подрхтује од весеља и радости, да се зака јутарња одјећа тресе на мени. Како сам радостан и срећан!

Моја је радост превелика, срећа је моја неизмјерна и ја се топим у радости и весељу, чезнући да видим кога да ову моју радост с киме подијелим.

Покае сам само, да сам био крај тебе....

Лав Николајевић Толстој

Сељак и дух из ријеке

Испустио сељак сјекиру у ријеку и жалостан сно на обалу, па почео да плаче. Дух водени чуо то, сажалио се на сељака, изнио му из ријеке златну сјекиру и запитао га:

„Јели ово твоја сјекира?“

„Не није моја“, одговори сељак.

Дух изнесе другу, сребрну сјекиру. Сељак рече да ни то није његова. Онда дух изнесе праву, његову сјекиру.

„Да, то је моја“, повиче сељак.

Дух обдари сељака за његову искреност тиме што му да све три сјекире.

На селу показивао сељак сјекире својим друговима и причао им шта је с њима било. Онда један сељак помисли да и он тако нешто уради. Дође на ријеку, намерно пусти своју сјекиру у воду, сјеле на обалу и заплаче се. Дух изнесе златну сјекиру и запита га:

„Јели ово твоја сјекира?“

Сељак се обрадова и брзо боље повиче: „Моја, моја!“

Дух му не даде ни ту златну, ни његову сребрну због његовог лагања.

Антон Чехов

Дволичњак

Заогрнут у нову кабаницу, а с неким свијежњем под пазухом прелази полициски наредник Очумелов преко трга, а за њим крочи један стражар, који носи велику кошару заплијењених огрозда.

На тргу је доста тихо... свијета још слабо има... отворена врата трговина и крчма налице у јутарњем сунчаном свијетлу исто толиким гладним ждријелима.

Уједном зачује Очумелов, како неко виче:

—Шта—а? Ти ћеш да гризеш, ништаријо!?...

Држ'те га! мрцину.

Зачу се цвилење неког пса.

Очумелов заста те видје ово: од стоваришта дрва трговца Пичугина трчи — на три ноге — пас; а за њим лети човјек у црвеној памучној кошуљи и раскопчаном прслуку. Човјек тај трчи, па опадне, али је још у задњи час успјео, да ухвати пса за стражњу ногу. Опет се зачује лавез пса и повик: „Држ'те ју!“.

На вратима дућанским појавише се поспана лица продавача, а домало се прикупило и доста свјетине.

— Само никакве стрке, господо моја!... рећи ће Очумелов, обрне се на лијево те приступи томе човјеку.

Овај се међутим био придигао те показује свјетини крвав прст свој десне руке. На полупијаном лицу му чита се јасно: „Чекај ти, мрцино, ја ћу ти већ дати!“

Очумелов позна у њему златарског помоћника Шрукина.

Уз овога са испруженим предњим ногама, а дрх-ћући по цијелом тијелу, чучи на земљу узрок тога скандала, млад, био хрт, шиљасте губице и жугим пјегама на ртењачи. На лицу му се јасно изражава страх.

— Што се ту збило? Заштати ће Очумелов. Шта је с твојим прстом? Ко је викао сад?

— Идем ја, ваше господство, мирно својим путем... поче Шрукин, по дрво до Дмитра Посљивића. — Уједанпут ме шчепа за прст овај безобразни пас... Опростите, ах ја живим од своје руке... А посао није фин. Ја тражим одштете, пошто нећу моћи можда цијелу педијелу овом руком радити... То бар не стоји у никаквом закону, да је просто овакој животињи, да нас угризе... јер када би то тако било, онда бих рађе, да ме нема на овом свијету....

— Хм... добро, добро... рече Очумелов строгим гласом и намрштеним лицем. А чији је тај пас? Ја нећу пустити ствар на миру! Ја ћу их већ научити пуштати пса без надзора, да наоколо лети! Скрајње је вријеме, да се тој господи једанпут дозволе у памет, да се и они имају покорити полициским одредбама! Треба их само једанпут притегнути, те ништарије, да и они плате глобу, па ће се у будуће оканити, да пусте своје псе слободно лутати... То ће им бити здраво!...

— Јелдирине! — Обрне се сада наредник својем потчињеном. Распитај се ти, чији је тај пас, те састави о том записник... Пса наравно треба убити. На мјесту убити! Сигурно је бијесан. Чији је тај пас, питам? .

— Мислим, да је генерала Јигалова! рећи ће неко из свјетине.

— Генерала Јигалова?... Хм... Јелдирине, скини ми, дер, кабаницу... Загушно је! Мора да ће скоро кише бити... Ја само не разумијем, како је могуће, да те је угризао? Обрну се Очумелов к Шрукину. Је ли он уопште досиже до твоје руке? Он је мален, док си ти људескара висока... Нијеси ли можда прст задерао о какав клин? па си се ваљда уједном домислио, да кажеш, да те је пас угризао, само да узмогнеш одштету тражити... Ја то већ знам!...

— Није, Ваша милост, он му је из обијести турио своју горући цигарету у губицу, па дакако да ни пас није био пијес, па га је тада шћапипо за руку...

— Ти лажеш, Василију!... Ти нијеси ни био при томе, па нијеси могао видјети, како је то било... зашто дакле лажеш?

— Ваша милост је мудра, па зна предобро, ко лаже, а ко по чистој савјести као пред богом говори истину. Ако мислите да лажем, дајте нека одлучи мировни судија... Пред законом смо сви једнаки. Ја сам имам рођеног брата при оружништву... ако хоћете знати.

— Што ту још прекланаш?...

— То није генералов пас, примијетиће сад стражар Јелдирину замишљено, генерал у опште нема таквих паса... он држи само препеличаре.

— Знаш то сигурно? — запитаће Очумелов.

— Сасвим сигурно, Ваша милост.

— Па ипак то знам, сад ће опет Очумелов: Да, да, генерал има само скупочијених паса; овај пак — враг га знао, какве је пасмине!... Сасма прост пас... Та како би генерал и дошао до таквога штенета?... Та гдје су вам само очи?... Дошуња вам се такав пас Бог зна откуда у Петроград или Москву — знате ли што ће с њим? Тамо не питају много за закон, већ ни пет ни шест... па је готов! Ти се Шрукину претрпио штету, не напуштај никако свога права... Ваља већ једанпут да се статуира примјер. Скрајње је вријеме...

— Али, ако би ипак био генералов... рече опет стражар: По њушки се не да судити, чији је. Ја сам, чини ми се, прије неког дана видно баш таквог у генераловој кући.

— Нема сумње, да је то генералов пас — опази неко из свјетине.

— Хм... Дед ми опет моју кабаницу Јелдирине — рече наредник. — Дигао се вјетар... зебем... Води дакле

тог пса генералу, па се упитај, није ли његов. Можеш му рећи да сам га ја нашао и да му га шаљем... могао би му га ко иначе украсти. Можда је скуп пас, па би му могао нахулити, кад би му сваки враг турнио цигарету у губицу. Та пас је њежан створ... А ти, магарче, руку у џеп, што ју свакому показујеш... а сам си крив...

— Ето иде генералов кухар. Сада ћемо умах знати... Е! Прохоре! Хајде мало овамо... Погледај овог пса... Је ли то ваш?

— Што ти само на ум пада! Што би ми са таквим штенетом?... То није наш пас. Али...

— А шта ту треба још и даље истраживати — опет ће Очунелов. Трутја је додуше сам себи крив, јер га је дражио, ну пас је без господара, дакле га ваља убити...

— Станите мало — настави Прохор, којем наредник није дао ни да изговори. — Истина, да пас није наш, али је генераловог брата, који је јучер присио. Наш господар не мари за хргове, али брат наше екселенције их радо воли.

— Брат Његове Преузвишености је ту? Владимир Иванић? — Зашта Очунелов, а сав се тресе од мрља. — Боже мили, а да ја то нијесам знао! Сигурно је дошао брату у посјете?

— Дакако.

— Боже мој... зажелио се сигурно свога брата... А ја да то не знам? Дакле његов је тај дивни хрт? Баш ми је драго, Узми га... води га журно. Па тај да би овог ту угрзао за прст. Хехехе! А што дрхћеш ти мили створе? Не бој се ништа, неће ти нико ништа на жао учинити.

И Прохор узе пса, те га одведе, док се свијетина Срукину исмјехива.

— А тебе ћу већ научити намети — запријети му Очунелов те пође даље.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

Уланд

Ноћни витез

Под балконом он би стојао
Кад би повољ тиха била,
А уз гитар његова би
Љубавна се пјесма вила.
А најпошље с такмачима
Спаљно би се витез био,
Да варице летијаху
А зид с зидом пјесму вно.
И тако је непрекидно
На мејдану витез стао,
Такмачима да се свети
И да мени чини жао.
Али једног јутра кад ми
Са балкона поглед крену
Од витеза видјех само
Крв за мене проливену.

August St. Leyenne

Парче папира

Задња кола, натоварена стварима, бијаху већ отишла, а станар, неки млад човјек с црним велом око шешира прође још једном кроз стан, да види, није ли што заборавио. — Јест, — није ништа заборавио — управо ништа; па зато пође напоље прама вратима, чврсто

одлучив, да неће више на оно мислити, што је у овом стану доживио.

Али гле, крај врата, нуз телефон, онази згузвани папир, исписани од више рука, нешто бјеше уредно написано мастилом, друго очет црном, а треће црвеном оловком. На том је папиру стајала цијела лијева историја, која се за вријеме од двије године збила; — па то парче папира био је дио човјечјег живота.

Он узе папир. Био је то обични жућкасти концент папир. И он се наслони на већ у дворани, те га поче читати. Најприје стајало је тамо њено име: Алиса — најљепше име, које је за онда познавао, јер је то име било име његове заручнице. За тим бројеви — 15, 11. Под бројевима писано је: „Банка“. То бјеше његов посао, свети посао, који је пружао крух, а с њим кућу и супругу — темеље опстанку.

Али ријеч „банка“ бјеше прецртана. Пропала је, а с њом и он, ну ипак након великог напора нашао је свој спас код друге банке.

Онда је писало: „Цвијеће у кочије“. То су биле заруке, кад је имао џепове пуне новца.

Затим: „Трговац намјештаја, тапетар“. Ови су уређивали стан. „Трговац превозник“ — он је довезао робу.

Карта за оперу 50,50“. — Били су младенци и недјељом су полазили оперу. То су им најљепши часови, када су мирно сједјели једно до другог и преносили се у земљу прича, коју су налазили тамо иза застора — у љепоти и хармонији.

Сад је долазило мушко име, које је било прецртано. То је био пријатељ, који је велику част у друштву постигао, али није срећу сносити могао, него паде и мораде отпутовати. Ето тако је срећа ломна! Чинило се, да је сада нешто ново у животу ових супруга надошло. Ту је писало женском руком: „Госпођа“. Каква „госпођа?“ — Да, она с великим огртачем и пријатним сућутним лицем, која је тако потихо долазила и која никад није кроз дворану пролазила, него је ишла у спаваону ходником.

Под њеним је именом писало: „Љекар“.

У први пут се овдје појавило име рођака.

Стајало: „Мама“. Јест, то је била пуница, која се дискретно подаље држала, да младенцима не смета, ну која је сада у часу нужде била позвана и радо је дошла, јер су је требали.

Сад се модром и црвеном оловком нашарало:

„Тражи се...“ Дјевојка је отишла, па се мора друга узети!

„Љекарна“.

„Наруџба млијека простог од туберкулозе“.

„Трговац, месар, и т. д.“ „У кући се увео телефон“, па ипак супруга није на свом мјесту! — Јест — она лежи у кревету...

Што је слиједило, није могао читати, јер му се пред очима почело смркавати, као утопљенику, који кроз ону морску слану воду хоће да гледа. Али ипак прочита:

„Погребни завод!“ — То је доста казивало. —

„Већи и мањи“ — наравно — „лијес“. У напомени било је написано: „Из праха си постао...“ Више није ништа било писано. Са „прахом“ се све свршава и тако бје с тим папиром.

Али не! — Он узе тај жућкасти папир, пољуби га и метну у прсни шпаг.

У два часа проживио је двије године свога живота.

Није био погнут, кад је излазио, напротив, посно је главу високо попут сретна и поносна човјеке, јер је осјећао, да је имао оно, што се сматра најљепшим! — Колико их је — јадника, — који тога имали нијесу!...

Јест, — нијесу знали за обитељску срећу! — — —